

Monika Bundová, Kavalírská cesta Leopolda Karla Viktorína z Windischgrätzu v letech 1737-1738, diplomová práce Filozofické fakulty JU 2015, 90s. + přílohy.

Posudek oponenta diplomové práce

Výklad je rozdělen do tří částí a závěru. Autorka nejprve přehlíží českou literaturu ke kavalířským cestám a technice cestování, pak se věnuje dějinám rodu a zlomkovitým informacím o krátkém životě Leopolda Karla Viktorína. Zde přináší zajímavé nové informace o afěře s jeho nezdařenou první svatbou a sporem, o němž informoval veřejnost tištěnými polemickými spisy. Výklad o kavalířské cestě je rozdělen na část o přípravách a na část o různých aspektech průběhu cesty. V pasáži o přípravách představuje postavu preceptora Hubera na základě smlouvy, kterou uzavřel s otcem mladého kavalíra. Myslím, že zdařilá je pasáž o financování cesty.

V rekonstrukci cesty si autorka všímá zejména praktických stránek, jako jsou dopravní prostředky, délka a kvalita cest, ubytování. V rozboru těchto otázek je nepochybně silná stránka autorčiny práce. Úvodně slibovaná perspektiva symbolické komunikace však zůstává poněkud stranou. Autorka se jí věnuje vlastně jen v pasáži o dopravě, kde se věnuje reprezentativní funkci kočárů. Nejzajímavější je poslední kapitola o vnímání okolního světa, která teprve využívá naplno potenciál Windischgrätzova cestovního deníku.

Bez přihlídnutí k deníku se Windischgrätzova cesta jeví skutečně jako velmi těžká, jak uvádí autorka (s. 25). Možná se jeví dokonce nesmyslná, protože není zřejmé, co vlastně měla mít za cíl. Šlechtic učinil nejdelsí zastávku v sousedním Bavorsku a tři týdny se zdržel v Miláně. Městem Leiden, kde byla tehdy populární univerzita, pouze projel. Myslím, že reprezentace – byť důležitá – nemůže posloužit jako vhodný interpretační klíč k této cestě. Asi by bylo třeba přihlídnout k politice, která zřejmě vysvětluje dlouhý pobyt v Bavorsku a také k přípravě na kariéru ve státních službách, která by vysvětlovala zastávku v Miláně. V neposlední řadě je třeba vzít v úvahu vzdělávací funkci cesty, která by asi vysvětlila trasu po Itálii.

V tomto bodě bych přešel k práci s prameny. Je zřejmé, že pramenná základna, na níž je práce vybudovaná, je příliš úzká. Jde v podstatě jen o instrukci a cestovní deník. Připadá mi, že práce se vyznačuje jistou nervózní snahou zaplnit mezery v pramenech uváděním spousty nesouvisejících informací ze sekundární literatury, které mají zřejmě za cíl vyličít obecné rysy kavalířských cest té doby a srovnat je se zkoumaným případem. Ve výsledku to pak bohužel vede k tomu, že rozbor smlouvy i instrukce (s. 31-33) je po každém uvedeném faktu přerušen exkurzem, který znemožňuje, aby autorka představila oba texty vcelku a vytěžila naplno jejich potenciál. Exkurzy k sekundární literatuře jsou založeny na předpokladu, že jeden či dva jiné případy představují obecný vzor, což zpravidla není ten případ a přerušování tedy kýžený efekt stejně nepřináší. Buď jde o banality, jako je kubešovská informace, že spory o peníze byly častým námětem korespondence kavalírů s otcem (s. 36), nebo zobecňování ojedinělých faktů, jako jsou představy o reprezentativní funkci a způsobu cestovních deníků. Rovněž případ užití jazyků v deníku

Heřmana Jakuba Černína z Chudenic (s. 32) nebyl nijak typický. Myslím, že ani nebylo zvykem, aby preceptor byl pro šlechtice vzorem, jak exkurzivní metodou dokládá autorka na s. 28. Je to v rozporu s jinými případy, které znám, navíc se na s. 31 dovídáme, že i mezi Windischgrätzem a jeho preceptorem panoval „křehký vztah“.

Zvlášť při slabé archivní základně je velká slabina práce, že autorka nevěnovala pozornost dobové apodemické literatuře. Nevěnovala tedy pozornost dobovým názorům na vzdělávací funkci samotného cestování. To by pomohlo práci s deníkem, protože doboví autoři doporučovali, čemu věnovat pozornost. I když kavalír nestudoval na žádné univerzitě, měl svému vzdělání přispět tím, že bude pozorovat „užitečné“ jevy – politické uspořádání států, charaktery významných postav, uspořádání měst, užitečné budovy, způsoby řešení palčivých hospodářských a sociálních problémů. V neposlední řadě se věnovala pozornost otázce ochrany náboženství. Kapitola „vnímání okolního světa“ ukazuje, že tato témata jsou ve Windischgrätzově deníku přítomna. Deník očividně dokládá, že Windischgrätzova těkavá cesta měla plnit vzdělávací funkci, a to formou správného pozorování. Je neudržitelná představa, kterou šíří J. Kubeš, že studium dobové apodemické literatury je pro dějiny kavalírských cest zbytečné a zavrženíhodné. Tato literatura přináší dobovou reflexi a ukazuje nám horizont myšlení současníků. Stejně tak je neudržitelná představa, že k tomu stačí přečíst si knihu Telemachs Brüder. Z toho důvodu bych rád autorce položil otázku, zda by nám o dobové apodemické literatuře a bádání k tomuto tématu mohla něco říci. Práce je sice skvělým příspěvkem k technickým otázkám cestování, ale kavalírské cesty plnily vzdělávací funkci, takže bychom těmto problémům měli věnovat pozornost.

Druhý interpretační problém, který s tím souvisí, je autorkou naznačená typologie kavalírských cest. Bylo konstatováno, že Windischgrätzova cesta byla těkavá a neodpovídala „klasické kavalírské cestě počátku 18. století“ (s. 25). Ta se podle autorky vyznačovala tím, že kavalír absolvoval v zahraničí studium na univerzitě. Myslím, že i tato otázka typologie a periodizace stojí za diskuzi při obhajobě.

Závěrem mám jen drobnou otázku, zda Windischgrätz nebyl spíše nadbytečným členem dolnorakouské zemské vlády, než sněmu (s. 21).

Závěrem konstatuji, že práce je kvalitní, poctivě zpracovaná a splňuje nároky kladené na diplomovou práci a doporučuji ji k obhajobě. Vzhledem k absenci kontextuálních informací navrhuji zatím hodnotit stupněm

velmi dobře.

doc. PhDr. et Dr. phil Ivo Cerman, Ph.D.

Praha 28. 8. 2015